

כל אחד הוא יחיד ומיוחד

כמחנכים אנו שמים לנו למטרה לגבש חברתית את הכתה. השאיפה היא לקבל קבוצה מאוחדת, בעלת ערכים משותפים ודרך משותפת. במציאות הימיומית, אנו נתקלים בקושי לעשות זאת בגלל חוסר סובלנות וחוסר קבלה של חברי הקבוצה לגבי ילדים "שונים" אם בתכונות אופי, בצרכים רגשיים, גופניים או בהתנהגויות מוזרות ואחרות ממה שאנו רגילים לו. הנטייה הראשונית היא להוציא מתוכנו את השונה – המיוחד, לעיתים לא נח לנו להתמודד עם התופעה. בעקבות הצגת הנושא, דיון, סיעור רגשות ומחשבות לגביו, יוכלו התלמידים לראות באור שונה את המציאות סביבם ואולי יינתנו להם כלים להתמודד עם השונות בין בני האדם בסביבתם הקרובה ובחברה בכלל. השונה יהפוך ממנוחה ודחוי למיוחד וייחודי המגוון את סביבתנו. ניתן ללמד את היחידה במסגרת שיעורי ספרות, בלמודי המולדת והחברה, בתחום החינוך החברתי ואקלים כתה, וכן במסגרת הנושא השנתי: האחר הוא אני. לכל יצירה ספרותית שאלות לחשיבה ודיון. השאלות מתייחסות להיבטים החברתיים והרגשיים ובוחנות את היצירה גם מההיבט השפתי. בסוף היחידה הצעה לפעילויות לסיכום הנושא ועבודת סיכום בדגש שפתי.

מטרות היחידה:

1. לעורר בתלמידים את המודעות לקיומם של מגוון אנשים בחברה וביניהם אנשים שונים מהם בצורה, בהתנהגות, ברגשות או ברצונות.
2. לעודד התנהגות של סובלנות כלפי הזולת השונה ממני
3. לפתח את ההכרה בחשיבות טיפוח הייחודי והמיוחד שבכל אחד.

קהל היעד:

כתות ג'ו' בהתאם לצורך החברתי בכתה.

היצירות המופיעות ביחידה:

הילד סתם / יהונתן גפן

הילד האדום / יהונתן גפן

גינג'י / מרים ילן שטקליס

הילד הביישן / יהונתן גפן

יותר שיער מילד משפטים שאנשים אומרים לבנים עם שיער ארוך.

ובעיקר / קלטו ולקטו שגיא שובל ושי עבדי.

"הילד סתם" / יהונתן גפן

1. מצאו במילון את הפרוש למילה **סתם** והעתיקו למחברת.
(מילון ספיר – דבר לא ברור, בלי כוונה מיחדת.)
2. הדובר כאילו מצלם את "הילד סתם". תארו בפרוט, מה הוא רואה דרך מצלמתו. כיצד מתנהג "הילד סתם"?
(יושב לבדו, מקפל עיתון, לא מתווכח, לו צועק, עושה ההפך מהכלל)
3. אילו תכונות אופי מתאימות להתנהגותו?
(מתבודד, רגוע, נמנע ממעורבות, משועמם, דווקאי, לא מתייחס לסובבים)
4. איך מתרשם הדובר מן "הילד סתם"?
(בגלל המשקפיים נדמה לדובר שהילד חכם)
5. האם יכול להיות שהדובר, טועה בהתרשמותו? נמק.
(משקפיים לא מעידים על חוכמה, הרי הוא לא ממש מכיר את תכונותיו, אלא רק מה שהוא רואה מהסתכלות עליו, אפשר לדבר על הביטוי - סטרייטיפים)
6. בעקבות תשובתכם, לשאלה 4, כתבו פתגם מתאים למסקנה התייעצו בחבריכם.
(*"לא כל הנוצץ – זהב הוא"* "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו")
7. המשכו את דברי הדובר: "לפעמים מתחשק לי להגיד לו איזה דבר אבל תמיד נדמה לי שאי אפשר"
כי.....
(הוא מתרחק מחברה, כי הוא נראה לא מעוניין בשיחה, הוא לא משתדל ומתאמץ להשתלב בחברה)
8. הציעו דרכים, כיצד נוכל להכיר את הילד כך, שהוא לא יקרא "סתם".
(לפנות אליו באופן ישיר, להזמין אותו לפעילות קבוצתית, לכתוב לו מכתב ולהציע לו חברות)
9. ספרו על מקרה, שבו אתם הרגשתם, שחושבים שאתם "ילד סתם". פרטו, מה הרגשתם וכיצד התמודדתם.

הילד האדום /יהונתן גפן

1. תארו את "הילד האדום" לפי השיר.
(גי'נג'י, אדום, מפחיד, כמו לפיד, נמשים על הפנים, תלתלים, בגדים אדומים, חייכן)
2. מדוע לדעתכם יש בשיר תיאור חיצוני בלבד של הדמות ולא מתוארות תכונות אופי? מצאו נימוק בשיר.
(הדובר אינו מכיר את הילד האדום - "פגשתי אותו אתמול" והוא יכול לספר רק על מה שהוא רואה)
3. איזו אווירה, באה לידי ביטוי ב- 4 הבתים הראשונים, של השיר?
מה תורם לאווירה זו?
(אווירה של מתח, פחד, חשש מהלא מוכר; הבית הראשון שורות קצרות מאד, ללא יחס רגשי, לאווירה תורמות מילים כמו: "בגשם פתאום", "קצת הפחיד", "לפיד")
4. מדוע לדעתכם מרגיש הדובר פחד וחשש מהילד האדום?
5. האם גם אתם "פוחדים" מילדים גי'נג'ים? הביעו דיעה מנומקת.
הידעת? "נקודת מפנה" - בספרות, היא הנקודה או המקום, בו מתרחש שינוי והתוכן או העלילה משתנים ופונים לכוון אחר.
6. מהי נקודת המפנה, בשיר זה? מה גורם לשינוי באווירה?
(השינוי באווירה ונקודת המפנה הם כשהילד האדום מחייך אל הדובר ומציג את עצמו, פעולות שמקרבות בין זרים, מורידות חששות ומאפשרות להכיר את הזולת מעבר לחיצוניותו ושונותו)
7. מדוע לדעתכם, יש בשורה האחרונה חזרה על המילה "חברים"?
(להדגשת השינוי בין זרות מוחלטת להכרות. נראה כי הדובר מרוצה מהשינוי ושמח לפגוש חבר חדש, מיוחד ושונה מאלה שהכיר עד כה)
8. ילדים נוטים לחשוב שגי'נג'ים הם שונים, "אחרים".
מה דעתכם על דיעה זו?
לפני שתענו, חשבו האם צבע שיער, צבע עיניים, גובה או משקל משנים את אופיו של האדם? הביעו דיעה מנומקת.
9. ספרו לפי אילו מאפיינים אתם בוחרים את חבריכם?
10. ספרו מנסיונכם, איך לדעתכם מתייחסים בחברה, לילדים שונים או קצת אחרים מהשאר?
(כדאי לאסוף במליאה אפשרויות שונות מגוונות. משונות באופי ותכונות עד מוגבלות ונכות פיסית).

גיינג'י / מרים ילן שטקליס

1. צבע שערך של הדובר מתואר בשיר מנקודות מבט שונות.
העתיקו מהשיר את המילים המתארות.
* בעיני אמא - (ראש זהב)
* בעיני הדובר עצמו - ("יבער שערי" – אדום כאש, צהוב "ילדים צהובים")
* בעיני הילדים בכתה – (גיינג'י)
* המלך דוד – ("כולו אדמוני", "צהובים תלתליו")
2. איך לדעתכם מרגיש הדובר בשיר לגבי צבע שערך? פרטו על סמך מה קבעתם דעתכם.
(לא מרוצה, מתחבא בלילה בתוך הכרית, אולי מתבייש, אמא צריכה לנחם אותו, מתפלל מתוך ייאוש, רוצה לדעת למה דווקא הוא...)
3. הדובר מתפלל בלילה לאלהים. מה מטריד אותו לפני השינה?
(למה מכל הצבעים נבחר עבורו דווקא הצבע האדמוני)
4. ספרו על מקרה שבו גם אתם התפללתם ובקשתם לשנות בכם משהו.
5. הביעו דעתכם: האם מצבו של הדובר כל כך נורא בגלל היותו גיינג'י?
6. הדובר מרגיש שונה מאחרים בגלל היותו גיינג'י. אילו הייתם פוגשים את הדובר מה הייתם אומרים לו?
7. מה מנחם את הדובר בחלומו?
מה אפשר ללמוד מכך שגם שערך של דוד המלך היה אדמוני?
(אין חשיבות למראה החיצוני, אדם יכול לממש את כישוריו וכשרונותיו ללא קשר למראהו או לשונותו)
8. להעשרת הידע ולהנאתכם חפשו במקורות מידע ושאלו מבוגרים האם הם מכירים אנשים מפורסמים שצבע שיערם אדמוני.
Google – "אישים גיינג'ים" או "גיינג'י" ויקיפדיה
(וודי אלן, סופי צדקה, יצחק רבין, אליזבת מלכת אנגליה, ווינסטון צ'רצ'יל, נפוליאון, מארק טוויין, בילבי, בהרי פוטר -מש' וויזלי, דמבלדור, לילי פוטר...)

עבודת השוואה בין יצירות

- היצירות, "הילד האדום" ו "גיינג'י" עוסקות באותו נושא.
- מי הדובר בכל אחת מהיצירות? (ילד שנבהל מהגיינג'י, ובשניה הגיינג'י עצמו)
 - מה דעתו של הדובר בכל אחד מהשירים על שיער אדמוני?
(ב"אדום" – פחד, חשש, נראה לו מפחיד ומאיים)
(בגיינג'י – לא מביע מפורשות את דעתו אך אפשר להבין שאינו מרוצה, מתבייש, מתפלל מתוך ייאוש.)
 - מי משני השירים נגע ללבכם יותר? מדוע?
 - בשיר אחד מופיע המילה "אדום" ובשני "אדמוני".

- האם יש תחושה אחרת בקריאת שתי המילים? מהי? (אדום – נועז יותר, מפחיד מאיים, צבע שמעיד על סכנה) (אדמוני- תיאור מרוכך לצבע האדום, קצת אדמדם...)
- נסו לחבר בית המשך לאחד מהשירים לפי בחירתכם.

הילד הביישן/ יהונתן גפן

- האם לדעתכם, הדובר מכיר היטב את "הילד הביישן"? הסבירו. (למעשה אין לו אפשרות להכיר את הילד מקרוב בגלל ביישנותו, הדובר מכיר אותו הכרות שטחית)
- מה אתם למדים, מן השיר, על "הילד הביישן"? (שהוא ילד טוב נקי ולא עקשן מדבר בקול נמוך ולחשן, מבטים קצרים, מתחבא מאחורי חפצים, הולך בשוליים)
- מה אתם יכולים להסיק מהתנהגותו של "הילד הביישן"? (אולי יש לו סיבה להמנעות מחברה אבל ביישנות מוגזמת אינה חיובית, אין אפשרות לקיים יחסי חיברות עם הסביבה)
- הסבר במילים שלך את המשפט: "הוא עובר בינינו ועד שרואים אותו, הוא כבר איננו".
- מה אתם חושבים על "הילד הביישן"? אילו רגשות הוא מעורר בכם?
- הילד הביישן שונה מהכלל. אילו היה בכיתתך, ילד דומה ל "ילד הביישן", כיצד היית מתייחס אליו?
- כתבו מכתב ל"ילד הביישן". מה תאמרו לו במכתבכם?
- האם לדעתכם תכונת אופי אחת שונה ויוצאת דופן, אמורה לשנות את דעתנו על האחר?
- הביאו טיעונים בעד ונגד קבלתו של הילד הביישן לחברת הילדים. (כדאי לארגן בטבלה)
- "אני לא יודע איך הוא יהיה גדול בצורה כזאת." דמיינו לעצמכם את "הילד הביישן", כאדם בוגר. תארו אותו בכתב במחברת. (מראה חיצוני, התנהגות, תכונות אופי).
- ספרו על קרוב משפחה, חבר או מכר שונה, שיש לו תכונת אופי אחת בולטת שאינה מוצאת חן בעיניכם. ספרו מדוע וכיצד אתם מתמודדים עם כך.

”יותר שיער מילד” / לקטו שגיא שובל ושי עבדי

היחידה עוסקת במראה חיצוני של נער מתבגר שאינו הולם את המקובל במשפחתו ובסביבתו החברתית. נשאלת השאלה, עד כמה המראה החיצוני הוא החלטה פרטית וטעם אישי, אופנה או מוסכמות חברתיות. האם עלינו לדחות אדם בגלל שטעמו שונה משלנו והוא ”מורד” במוסכמות? האם עלינו לקבלו כמו שהוא על שונותו או שעליו להתאים עצמו למקבל?

את השורות הבאות כתב נער מתבגר שגדל שיער ארוך מידי, כנראה לפי דעת הסובבים אותו. לפי תחושתו האישית, כל אחד מרגיש מחויב להעיר, ללעוג, להגיב וכד'. מה אנו יכולים ללמוד על אופיו של אדם, שלמרות יחס החברה אליו, עומד על שלו ונאמן לדעתו ולטעמו האישי?

”המשפחה האוהבת” - מתוך : ”יותר שיער מילד”

1. מהו משמעות הביטוי ”רושם רע”? הסבירו ותנו דוגמא.
2. הנער גורם לסבא וסבתא צער רב לפי דעת הוריו. מדוע?
3. ספרו על מקרה בו גרמתם אתם צער למישהו מבני המשפחה.
4. בשלוש שורות מופיעות מילים כמו ”מתביישת בך” ”לא מתבייש?” , ” חרפה למשפחה”. מדוע לדעת האם צריך הנער להתבייש? מדוע האם מתביישת בו?
5. האם טוענת: ”מה השכנים יחשב?” מדוע כה חשוב לה מה אחרים יחשבו?
6. האם לדעתכם כדאי או צריך להתחשב בדעת החברה עלינו? פרטו, נמקו והביאו דוגמא לדעתכם.
7. ”אני לא אומרת לך דברים שאחרים לא חושבים”.
- א. האם קרה לכם שהייתה לכם בקורת על חבר ולא אמרתם כלום? מדוע? נמקו.
- ב. האם הייתם רוצים שיעירו לכם, או יבקרו אתכם על המראה החיצוני שלכם?(ביגוד, שיער ...). הסבירו מדוע. תנו דוגמא.
8. בני נוער נוהגים להתלבש ולהסתרק לפי אופנה משתנה. האם אתם בעד או נגד ללכת לפי צו האופנה האחרונה? רשמו טיעונים משכנעים לדעתכם.
9. מה עדיף, לדעתכם, להראות ”כמו כולם” או להיות שונה ומיוחד למרות שזה לא מוצא חן בעיני אחרים? נמקו.
10. אילו הייתם פוגשים את הנער עליו מדבר הטקסט, מה הייתם אומרים לו?

פעילויות אפשריות עם סיום היחידה :

- ניתן להציג בכתה תערוכת יצירות ספרותיות העוסקות בנושא.
- לתלות עבודות כתיבה יצירתית של התלמידים בנושא.
- להמחזז אירוע שמעלה את הבעיה ומציע לה פתרון.

עבודת סיכום :

תוכן היחידה עוסק בפן חברתי בקרב התלמידים, למרות זאת, ניתן לסכם את הנושא בעבודה מהתחום השפתי עפ"י ההישגים הנדרשים על פי תוכנית הלימודים.

1. כתבו המלצה על אחד מן הטקסטים שלמדתם, לפי מאפייני כתיבת המלצה. (טקסט טיעוני למטרות שכנוע, הבעת עמדה ודעה אישית)
2. כתבו איזה מן הטקסטים מצא חן בעיניכם ביותר ומדוע.
3. עם סיום הנושא פרטו מה למדתם ממנו ואילו ערכים חברתיים אתם חושבים שתוכלו ליישם בחיי חברת הילדים. הסבירו עמדתכם.
4. בחרו אחת מהדמויות שנגעה ללבכם וכתבו לה מכתב המתייחס לייחודיות שלה ולקשייה.
5. המליצו לחבריכם על עוד סיפורים או ספרים, שאתם מכירים ועוסקים בנושא "כל אחד יחיד ומיוחד".

היחידה פותחה ע"י נעמי גזית ויפעת מרקפלד, המרכז לתכנון לימודים למידה והערכה, מכללת בית ברל ©
כל הזכויות שמורות